

Sygn. akt I ACz 732/18

POSTANOWIENIE

Dnia 19 października 2018 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie:

SSA Edyta Buczkowska – Żuk (Przewodnicząca)

SSA Halina Zarzeczna

SSA Krzysztof Górski (sprawozdawca)

po rozpoznaniu w dniu 19 października 2018 roku na posiedzeniu niejawnym w Szczecinie

sprawy z wniosku A. K.

z udziałem T. P.

o wydanie orzeczenia w trybie art. 111 Kodeks wyborczy

na skutek zażalenia wnioskodawczyni od postanowienia Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 17 października 2018 r., sygn. akt I Ns 275/18

p o s t a n a w i a:

I. zmienić zaskarżone postanowienie w pkt. 3. i 5. w ten sposób że:

1) w punkcie 3. nakazać uczestniczce T. P. sprostowanie nieprawdziwych informacji w formie ogłoszenia na F.-u na koncie uczestniczki o treści:

„T. P. oświadcza, że rozpowszechnianie przez nią informacje o rzekomym skatowaniu jej syna przez syna i męża wnioskodawczyni oraz o rzekomym krzywoprzysięstwie w sądzie oraz nieuszanowaniu prawdy przez A. K. są nieprawdziwe” i opublikowanie oświadczenia na portalu społecznościowym F., na koncie uczestniczki w czarnej ramce o rozmiarze nie mniejszym niż 585 pikseli x 322 piksele czarną pogrubioną czcionką Times New Roman 12 z co najmniej pojedynczą interlinią, na białym tle w terminie nie później niż 48 godzin. Jednocześnie w przypadku niewykonania tego zobowiązania przez uczestniczkę upoważnić wnioskodawczynię do zamieszczenia powyższego sprostowania na koszt T. P. w Kurierze (...), Głosie (...) oraz Gazecie (...);

2) w punkcie 5) zasądzić od uczestniczki na rzecz wnioskodawczyni kwotę 240 zł (dwustu czterdziestu złotych) tytułem kosztów postępowania w sprawie;

II. oddalić zażalenie w pozostałym zakresie;

III. zasądzić od uczestniczki na rzecz wnioskodawczyni kwotę 240 zł (dwustu czterdziestu złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego w postępowaniu zażaleniowym.

Krzysztof Górski Edyta Buczkowska-Żuk Halina Zarzeczna

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 17 października wydanym na podstawie art. 111 ustawy z dnia 5 stycznia 2011r. Kodeks wyborczy (Dz. U. 2018 poz. 754) Sąd Okręgowy zakazał uczestniczce T. P. rozpowszechniania informacji o rzekomym skatowaniu jej syna przez syna wnioskodawczynie A. K., a także o krzywoprzysięstwie, używaniu kłamstw przez A. K. (pkt. 1 sentencji) oraz nakazał uczestniczce usunięcie informacji wskazanych w pkt 1 z portalu społecznościowego F. z konta uczestniczki T. P.. Nadto Sąd nakazał uczestniczce sprostowanie nieprawdziwych informacji w formie ogłoszenia na F.-u na koncie uczestniczki o treści:

„T. P. oświadcza, że rozpowszechnianie przez nią informacje o rzekomym skatowaniu jej syna przez syna wnioskodawczynie oraz o rzekomym krzywoprzysięstwie w sądzie oraz nieuszanowaniu prawdy przez A. K. nie są nieprawdziwe” i opublikowanie oświadczenia na portalu społecznościowym F., na koncie uczestniczki w czarnej ramce o rozmiarze nie mniejszym niż 585 pikseli x 322 piksele czarną pogrubioną czcionką Times New Roman 12 z co najmniej pojedynczą interlinią, na białym tle w terminie nie później niż do 18 października 2018 roku. Jednocześnie w przypadku niewykonania tego zobowiązania przez uczestniczkę Sąd upoważnił wnioskodawczynię do zamieszczenia powyższego sprostowania na koszt T. P. w Kurierze (...), Głosie (...) oraz Gazecie (...).

W pozostałym zakresie Sąd oddalił wnioski i ustalił, że koszty postępowania uczestnicy ponoszą we własnym zakresie.

W uzasadnieniu wskazano, że wnioskodawczynie działając na podstawie art. 111§1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011r. Kodeks wyborczy (Dz.U. z 2018r., poz. 754 z późniejszymi zmianami) wniosła o:

- 1) zakazanie uczestniczce T. P. rozpowszechniania informacji o rzekomym skatowaniu jej syna przez syna wnioskodawczynie, a także o krzywoprzysięstwie wnioskodawczynie A. K.,
- 2) usunięcie informacji wskazanych w pkt 1 z portalu społecznościowego F. z konta uczestniczki T. P.,
- 3) nakazanie uczestniczce T. P. sprostowanie nieprawdziwych informacji o rzekomym skatowaniu syna uczestniczki przez syna wnioskodawczynie oraz o rzekomym krzywoprzysięstwie wnioskodawczynie A. K. w formie ogłoszenia na F.-u na koncie uczestniczki o treści”

„T. P. oświadcza, że rozpowszechnianie przez nią informacje o rzekomym skatowaniu jej syna przez syna wnioskodawczynie oraz o rzekomym krzywoprzysięstwie są nieprawdziwe”. Opublikowanie tego oświadczenia na stronie głównej swojego konta F., tą samą czcionką, takiej samej wielkości, jak podane nieprawdziwe informacje.

- 4) nakazanie uczestniczce postępowania T. P. przeproszenia wnioskodawczynie A. K. poprzez wręczenie spisane go własnoręcznie i podpisanego oświadczenia o następującej treści:

„Przepraszam Panią A. K. za to, że w kampanii wyborczej przed wyborami do Rady Miejskiej w G. rozpowszechniałam nieprawdziwe informacje o rzekomym skatowaniu syna uczestniczki przez syna wnioskodawczynie oraz o rzekomym krzywoprzysięstwie wnioskodawczynie A. K.”.

- 5) nakazanie uczestniczce postępowania T. P. wpłacenie kwoty na rzecz Caritas Archidiecezji S. K.
- 6) zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W piśmie procesowym złożonym na rozprawie pełnomocnik wnioskodawczynie sprecyzował, że domaga się zasądzenia na wskazaną organizację pożytku publicznego kwoty 3 000 zł. Nadto sprostował, że wnioskodawczynie kandyduje do Rady Miejskiej w M. a nie jak wskazano we wniosku do Rady Miejskiej w G.. Nadto szczegółowo wskazał formę ogłoszenia na portalu społecznościowym oraz w razie nie wykonania tego zobowiązania przez uczestniczkę wniosła o zamieszczenie sprostowania na koszt uczestniczki w Kurierze (...), Głosie (...) oraz w Gazecie (...).

W odpowiedzi na wniosek uczestniczka wyjaśniła, że widząc banery z podobizną wnioskodawczynie, kandydującej w wyborach samorządowych, pod wpływem chwili dokonała wpisów na (...). Jednocześnie oświadczyła, że wpisy są prawdziwe. Jako dowód w sprawie przedłożyła kserokopię wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie w sprawie IV Ka

727/17 oraz kserokopię rozprawy głównej z 12 października 2016 roku w sprawie Sądu Rejonowego w Goleniowie II K 563/15.

Wobec przedstawionych stanowisk stron i w świetle zaprezentowanych dowodów Sąd Okręgowy rozstrzygnięcie sprawy oparł o następujące ustalenia faktyczne:

Wnioskodawczyni A. K. kandyduje do Rady Miejskiej w M. w wyborach samorządowych, jako osoba niezależna.

W dniu 12.10.2018r. o godz.19 uczestniczka T. P. zamieściła na F.-u informacje pod plakatem wyborczym wnioskodawczyni, zawierającym także wizerunek wnioskodawczyni wpis: „Ta kandydatura nie budzi mojego zaufania bo jak tu zawierzyć osobie, która nie umie uszanować prawdy. Mój syn został skatowany przez Pani syna i męża, a Pani w Sądzie używała KŁAMSTW (Krzywoprzysięga) Myślę że nie ma się tu nad czym, zastanawiać. Jak dla mnie to jest oczywiste. P. P. nie z tą osobą. Każdy ma prawo do swojego zdania”.

Wnioskodawczy nie upoważniała uczestniczki do rozpowszechniania jej wizerunku z komentarzami uczestniczki.

Wnioskodawczyni jest nauczycielem. Środowisko M. jest hermetyczne, ludzie znają się wzajemnie. M. jest gminą wiejską, a samo miasto liczy 3100 mieszkańców.

Wnioskodawczyni kandyduje do Rady Miejskiej w M. z niezależnego politycznie Komitetu Wyborczego (...).

Sąd Okręgowy w Szczecinie w sprawie IV K 727/17 z 19 grudnia 2017 roku utrzymał w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Goleniowie z 21 lutego 2017 roku w sprawie II K 563/15, w którym ustalono, że oskarżeni M. K. (1) i M. K. (2) wspólnie i w porozumieniu dokonali pobicia M. P. w ten sposób, że uderzyli go pięścią po karku oraz kijem po głowie, tułowiu i rękach, zaś M. K. (2) uderzył pokrzywdzonego pięścią po głowie, czym naraził pokrzywdzonego na bezpośrednie niebezpieczeństwo skutku opisanego w art. 156 § 1 k.k. działając w ten sposób na szkodę M. P., to jest o czyn z art. 158 § 1 k.k. Sąd uznał, że ich wina oraz społeczna szkodliwość czynu nie są znaczne, a okoliczności jego popełnienia nie budzą wątpliwości i na podstawie art. 66 § 1 k.k. w związku z art. 67 § 1 kk warunkowo umorzył postępowanie karne przeciwko oskarżonym na roczny okres próby wobec każdego z oskarżonych.

Informacje o skatowaniu syna uczestniczki przez syna wnioskodawczyni i jej męża oraz o krzywoprzysięstwie wnioskodawczyni w sądzie uczestniczka ponownie zamieściła na F. 15.10.2018r. o godz. 8.37.

Przedstawiając uzasadnienie oceny dowodów Sąd wskazał, że przedstawione wyżej fakty ustalił w oparciu o złożone dokumenty w szczególności zaświadczenia o kandydowaniu do Rady, zrzutu ekranu z portalu społecznościowego z 12.10.2018 oraz 15.10.2018 r. zrzutu ekranu przedłożonego przez uczestniczkę na rozprawie oraz z kserokopii wyroku sądu II instancji w sprawie karnej oraz kserokopii protokołu rozprawy w sądzie I instancji. Złożone dokumenty Sąd uznał za wiarygodne, żadna ze stron nie kwestionowała ich autentyczności i pochodzenia od osób i organów, które je sporządziły.

Nadto stan faktyczny został uzupełniony przez oświadczenia uczestniczki, która w sposób emocjonalny wracała do zdarzeń z grudnia 2014 roku, jednakże te oświadczenia ich treść nie mogły wpłynąć na ocenę stanu faktycznego i prawnego albowiem w myśl przepisu art. 227 k.p.c. przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie, a takowymi nie były.

W oparciu o przedstawione fakty Sąd Okręgowy dokonał oceny prawnej żądań wniosku i stanowiska procesowego uczestniczki postępowania, kwalifikując żądania na podstawie art. 111§1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011r. Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz.112), zgodnie z którym jeżeli rozpowszechniane, w tym również w prasie w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. - Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24, z późn. zm.6), materiały wyborcze, w szczególności plakaty, ulotki i hasła, a także wypowiedzi lub inne formy prowadzonej agitacji wyborczej, zawierają informacje nieprawdziwe, kandydat lub pełnomocnik wyborczy zainteresowanego komitetu wyborczego ma prawo wnieść do sądu okręgowego wnioski o wydanie orzeczenia:

- 1) zakazu rozpowszechniania takich informacji;
- 2) przepadku materiałów wyborczych zawierających takie informacje;
- 3) nakazania sprostowania takich informacji;
- 4) nakazania publikacji odpowiedzi na stwierdzenia naruszające dobra osobiste;
- 5) nakazania przeproszenia osoby, której dobra osobiste zostały naruszone;
- 6) nakazania uczestnikowi postępowania wpłacenia kwoty do 100.000 złotych na rzecz organizacji pożytku publicznego.

Sąd wyjaśnił, że zacytowana regulacja ustanawia ochronę prawną w okresie kampanii wyborczej dla kandydatów przed nieprawdziwymi informacjami rozpowszechnianymi w materiałach wyborczych. Rozstrzygając sprawę w trybie przytoczonej regulacji prawnej Sąd bada zatem jedynie czy zakwestionowana forma wypowiedzi jest materiałem wyborczym lub inną formą agitacji oraz czy zawarte w niej informacje są prawdziwe.

Sąd wskazał, że zgodnie z art. 105 § 1 ustawy Kodeks wyborczy agitacją wyborczą jest publiczne nakłanianie lub zachęcanie, do głosowania w określony sposób lub do głosowania na kandydata określonego komitetu wyborczego. Bez znaczenia przy tym jest to, czy osoba prowadząca agitację wyborczą jest kandydatem w wyborach. Przepis art. 106 § 1 stanowi bowiem, że agitację wyborczą może prowadzić każdy komitet wyborczy i każdy wyborca, w tym zbierać podpisy popierające zgłoszenia kandydatów po uzyskaniu pisemnej zgody pełnomocnika wyborczego. Uczestniczka jest potencjalnym wyborcą.

Sąd wyjaśnił, że wnioskodawczyni jako kandydatka do Rady Miejskiej w M. w powołaniu o powyższe przepisy miała możliwość i prawo skorzystania z szybkiej ochrony prawnej, co ma znaczenie w okresie bezpośrednio poprzedzającym wybory i ciszę wyborczą, kiedy standardowe środki ochrony prawnej przewidziane w Kodeksie cywilnym byłyby nieskuteczne, właśnie z uwagi na ów krótki czas pozostający do dnia głosowania. Zatem ratio legis przepisu art. 111 § 1 Kodeksu wyborczego polega na dążeniu do zapobieżenia zniekształceniu wyniku wyborów przez rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji.

Sąd zaznaczył też, że zgodnie z art. 104 powołanej ustawy kampania wyborcza rozpoczyna się z dniem ogłoszenia aktu właściwego organu o zarządzeniu wyborów i ulega zakończeniu na 24 godziny przed dniem głosowania. W rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2014r. w sprawie zarządzenia wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i rad dzielnic (...) W. oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast zarządzone zostały m. in. wybory burmistrzów i wyznaczono datę wyborów na dzień 21 października 2018r. Rozporządzenie to ogłoszono w Dzienniku Ustaw w dniu 14 sierpnia 2018r. i z tym dniem rozpoczęta została kampania wyborcza m.in. dotycząca wyborów rad w wyborach samorządowych.

Dokonując w świetle przedstawionych przepisów prawa oceny prawnej faktów przedstawionych przez strony Sąd wskazał, że zakwestionowane przez wnioskodawczynię treści niewątpliwie stanowią formę agitacji wyborczej.

Kwestionowana treść została zamieszczona pod plakatem wyborczym kandydatki do Rady Miejskiej w okręgu nr (...) w M. oraz umieszczona na portalu społecznościowym. Uczestniczka przedstawia cechy wnioskodawczyni, w celu wyrobienia opinii wyborców o kandydatce, a przez to wpłynięcie na sposób głosowania przez wyborców. Wypowiedź uczestniczki wyraźnie odnosi się do wnioskodawczyni jako kandydatki w wyborach samorządowych. To pozwala zdaniem Sadu na przyjęcie, że wypowiedź uczestniczki została wyrażona w ramach kampanii wyborczej i ma związek ze zbliżającymi się wyborami. Sąd miał na uwadze, iż za formy agitacji i propagandy wyborczej uznaje się zarówno wypowiedzi osób zaangażowanych w kampanię wyborczą, jak też wszelkie publikacje mogące mieć wpływ na jej wynik (tak też np. Sąd Apelacyjny w Szczecinie w postanowieniu z dnia 7 listopada 2006r., IACz 1059/06). Istotnym jest, że agitacja jest działalnością propagandową, przedsięwzięciem w celu przekonywania,

zjednywania zwolenników dla określonej sprawy, bądź też wynikającą z chęci zdyskredytowania przeciwników. Zatem w ocenie Sądu zakwestionowane wypowiedzi niewątpliwie stanowią formę agitacji wyborczej.

W dalszej kolejności Sąd rozważał czy zawarte w wypowiedzi twierdzenia uczestniczki stanowią informacje i czy są to informacje nieprawdziwe.

Sąd wskazał, że w pojęciu informacji nieprawdziwych w rozumieniu przywołanego wyżej przepisu mieszczą się wyłącznie wypowiedzi, które odnoszą się do faktów, a więc stanowią formę komunikatu o otaczającej nas rzeczywistości. Z tego względu w orzecznictwie wyklucza się traktowania jako informacji wypowiedzi o charakterze wyłącznie ocennym. Sąd wziął pod uwagę, że treść wypowiedzi może, co do zasady, składać się z opisywania faktów oraz ocen, przy czym w praktyce niewiele jest wypowiedzi, które odnoszą się wyłącznie do faktów bądź stanowią wyłącznie oceny. Najczęściej elementy faktyczne i ocenne występują wspólnie w różnym natężeniu, ponieważ niekiedy przeważa element faktyczny, a czasami ocenny.

Określony zwrot, w zależności od kontekstu i okoliczności, będzie można traktować w jednych sytuacjach jako opisanie faktu, a w innych jako wyrażenie opinii. Składa się na to wiele czynników, takich jak rodzaj wypowiedzi, sposób jej przekazania i kontekst. W ocenie sądu w celu ustalenia charakteru konkretnej wypowiedzi należy wziąć pod uwagę kilka czynników.

W pierwszej kolejności zachodzi konieczność ustalenia sedna znaczenia wypowiedzi. Następnie trzeba zbadać, czy tak ustalona treść poddaje się weryfikacji dowodowej z punktu widzenia prawdy czy fałszu. Kolejnym etapem jest analiza z punktu widzenia całego kontekstu wypowiedzi, a w końcu z punktu widzenia okoliczności zewnętrznych, między innymi kontekstu sytuacyjnego, w jakim wypowiedź została rozpowszechniona. Użyteczne jest również posłużenie się przy dokonywaniu takiej oceny wzorcem przeciętnego odbiorcy, w celu rozstrzygnięcia, czy wypowiedź ma z jego punktu widzenia przynajmniej w części charakter sprawdzalnego stwierdzenia faktów, czy też w jej treści przeważają subiektywne oceny. Fakt, iż w określonej wypowiedzi występują oceny faktów, jak i ich uogólnienia, nie uniemożliwia dokonania ich kwalifikacji w kategorii prawdy i fałszu (vide uzasadnienia postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 27 kwietnia 2009 roku, I ACa 777/09, OSA 2011/6/62-75).

Odnosząc te rozważania do badanej sprawy Sąd zauważył, że wskazywane przez wnioskodawczynię fragmenty wypowiedzi - wpisy uczestniczki odnoszące się do osobowości wnioskodawczyni jej cech charakteru w przywołaniu zdarzenia, jak się okazało z grudnia 2014 roku o rzekomym skatowaniu przez syna kandydatki syna uczestniczki i męża oraz o kłamstwach kandydatki w sądzie (krzywoprzysiędze) są informacjami o faktach.

Z zebranych w sprawie dowodów wynika, że podana przez uczestniczkę informacje o krzywoprzysięstwie, o skatowaniu syna uczestniczki przez męża i syna wnioskodawczyni okazały się, niezależnie od tego, że dotyczą także osób trzecich i nie mogą świadczyć o przymocie i cechach kandydatki - okazały się nieprawdziwe.

Dowodem na krzywoprzysięstwo wnioskodawczyni miał być protokół z zeznań wnioskodawczyni jako świadka złożonych na rozprawie 12 października 2016 roku sprawie II K 563/15, w sprawie przeciwko mężowi i synowi kandydatki. Lektura tych zeznań, które zostały przez sąd karny uznane za niewiarygodne (patrz strona 7 uzasadnienia, na które powołuje się uczestniczka) nie dają podstaw do informowania opinii publicznej o używaniu przez A. K. kłamstw (krzywoprzysiędze). Sąd wyjaśnił, że krzywoprzysięstwo to składanie fałszywych zeznań pod przysięgą. Jest to przestępstwo skierowane przeciwko wymiarowi sprawiedliwości polegające na zeznawaniu nieprawdy lub zatajaniu prawdy przy składaniu zeznań mających służyć za dowód w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy (art. 233 § 1 k.k.). Przestępstwo to stanowi występki. Warunkiem odpowiedzialności za składanie fałszywych zeznań jest aby przyjmujący zeznanie działając w zakresie uprawnień uprzedził zeznającego o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie lub odebrał od niego przyrzeczenie (art. 233 § 2 kk). W okolicznościach sprawy ciężar dowodu spoczywa na uczestniczce, która twierdzi i wywodzi, że wnioskodawczyni dopuściła się takiego występkę. Mając powyższe na uwadze informację tę należało uznać za nieprawdziwą.

Nieprawdziwą okazała się informacja o skatowaniu syna uczestniczki przez męża i syna wnioskodawczynie. Ani przedłożony przez uczestniczkę protokół rozprawy ani wyrok i opis czynu nie pozwalają na przyjęcie, że doszło do skatowania syna uczestniczki (dowód przeciwny w myśl przepisu art. 6 k.c. obciąża uczestniczkę). „Skatowanie” o którym mowa w kwestionowanym wpisie odnosi się do skutków. W okolicznościach sprawy brak jakichkolwiek dowodów jakie skutki, jakich obrażeń doznał M. P. syn uczestniczki. W opisie czynu mowa jest o narażeniu pokrzywdzonego na bezpośrednie niebezpieczeństwo skutku opisanego w art. 156 § 1 k.k. Sąd zauważył też, że ostatecznie Sąd karny wobec M. K. (1) i M. K. (2) postępowanie warunkowo umorzył na roczny okres próby. W konsekwencji Sąd uznał, że ta informacja także okazała się nieprawdziwa.

Zdaniem Sądu te wypowiedzi i zarzuty uczestniczki dotyczące kandydatki do Rady Miejskiej w M. oraz jej najbliższych niewątpliwe zmierzały do zdyskredytowania wnioskodawczynie w opinii wyborców oraz narażały na utratę zaufania.

Sąd miał na uwadze, iż kampania wyborcza to szczególny okres, w którym koniecznym jest stworzenie warunków dla swobodnej, nieskrępowanej krytyki kandydatów i polityków pełniących funkcje publiczne. Nie można nikomu zabronić wyrażania swoich sądów i dokonywania ocen, ale tylko o ile nie naruszają one dóbr osobistych innej osoby i są prawdziwe.

Reasumując Sąd stwierdził, że istotnie wskazane we wniosku wypowiedzi uczestniczki zawierają informacje nieprawdziwe i w związku z tym wnioskodawczynie zasługuje na udzielenie ochrony prawnej.

Udzielając tej ochrony Sąd miał na uwadze rodzaj i rozmiar naruszenia przepisów Kodeksu wyborczego, którego dopuściła się uczestniczka T. P. oraz potencjalnie duży krąg osób do jakich mogła trafić informacja zawarta w wypowiedzi uczestniczki opublikowanej w serwisie internetowym F..

Mając powyższe na względzie Sąd zakazał uczestniczce rozpowszechniania nieprawdziwych informacji ponadto nakazał uczestniczce sprostowania tej informacji i opublikowania go w serwisie (...), a więc w sposób w jaki ta informacja została rozpowszechniona. W ocenie Sądu są to środki wystarczające do usunięcia skutków naruszenia. Wobec nieustępliwej postawy uczestniczki zaprezentowanej na rozprawie oraz bliskiego terminu wyborów Sąd uznał za zasadne umożliwienie wnioskodawczynie wykonania zastępczego (kodeks wyborczy o tym nie stanowi ale też nie zabrania) na wypadek nie zastosowania się uczestniczki do decyzji sądu by ochrona wnioskodawczynie okazała się realną.

Sam zakaz rozpowszechniania nieprawdziwej informacji oraz dokonanie sprostowania w ocenie Sądu Okręgowego w całości usuwa skutki tego naruszenia dlatego sąd nie uwzględnił wniosku o nakazanie przeprosin uznając, że o ile doszło do naruszenia dóbr osobistych wnioskodawczynie, także z uwagi na wykonywany zawód nauczyciela, może skorzystać z drogi sądowej w oparciu o przepisy art. 23 i 24 k.c.

Sąd oddalił również żądanie nakazania zapłaty wskazanej we wniosku kwoty na cel organizacji pożytku publicznego. Wnioskodawczynie w żaden sposób nie uzasadniła tego żądania, w szczególności, aby to roszczenie znajdowało uzasadnienie w zakresie stopnia naganności dokonanego przez uczestniczkę naruszenia, czy innych okolicznościach towarzyszących podawaniu przez nią nieprawdziwych informacji.

Mając na uwadze powyższą argumentację Sąd orzekł jak postanowieniu.

Z uwagi na to, że żądania wnioskodawczynie zostały uwzględnione częściowo a interesy stron były sprzeczne Sąd na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. postanowił, że każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

Zażalenie na to postanowienie wniosła wnioskodawczynie. Zażalenie oparto o następujące zarzuty:

1) naruszenie art. 111§1 pkt 3 i pkt 5 oraz art. 111§4 ustawy z dnia 5 stycznia 2011r. Kodeks wyborczy poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie oraz uznanie, iż Wnioskodawczynie powinna skorzystać z ochrony

swoich dóbr osobistych w trybie tzw. postępowania zwykłego oraz na podstawie art. 24 Kodeksu cywilnego a nie na podstawie art. 111§1 pkt 5 ustawy Kodeks wyborczy w sytuacji gdy naruszono jej dobre imię upubliczniając wizerunek z negatywnymi, pejoratywnymi stwierdzeniami, oraz godność Wnioskodawczynie a ponadto termin zamieszczenia ogłoszenia nakazanego przez Sąd powinien być wyznaczony na "w ciągu 48 godzin" (art.111 §4 Kodeksu wyborczego), natomiast Sąd ustalił termin zamieszczenia ogłoszenia w zasadzie na 24 godziny od ogłoszenia postanowienia Sądu.

2) sprzeczność ustaleń Sądu z treścią zawartą w sentencji w pkt 3 postanowienia, dotyczącym treści ogłoszenia jakie ma zamieścić Uczestniczka w sytuacji gdy Wnioskodawczynie treść ogłoszenia we wniosku i dalszym piśmie przytoczyła, a pominięcie elementów ogłoszenia powoduje, że nie jest ono zgodne z materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie.

3) naruszenie art. 316 k.p.c. w zw. z art. 361 k.p.c. poprzez naruszenie zasady orzekania według stanu istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy.

4) naruszenie art. 520§3 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy w niniejszej sprawie zachodzi sprzeczność interesów stron, a wniosek Wnioskodawczynie w znacznej części został uwzględniony.

W oparciu o przedstawione zarzuty skarżąca wniosła:

1) o zmianę pkt 3 zaskarżonego postanowienia i nadanie mu treści:

"T. P. oświadcza, iż rozpowszechnianie przez nią informacji o rzekomym skatowaniu jej syna przez syna oraz męża Wnioskodawczynie oraz o rzekomym krzywoprzysięstwie w sądzie oraz nieuszanowaniu prawdy przez A. K. są nieprawdziwe" i opublikowanie oświadczenia na portalu społecznościowym F., na koncie Uczestniczki T. P. w czarnej ramce o rozmiarze nie mniejszym niż 585 pikseli x 322 piksele czarną pogrubioną czcionką Times New Roman 12 z co najmniej pojedynczą interlinią, na białym tle w terminie nie później niż w ciągu 48 godzin tj. do 19 października 2018r. Jednocześnie w przypadku niewykonania tego zobowiązania przez Uczestniczkę T. P. upoważnić Wnioskodawczynię A. K. do zamieszczenia powyższego sprostowania na koszt T. P. w Kurierze (...), Głosie (...) i Gazecie (...).

2) zmianę pkt 4 postanowienia Sądu Okręgowego w Szczecinie I Wydział Cywilny z dnia 17.10.2018 r. poprzez nakazanie Uczestniczce T. P. przeproszenia Wnioskodawczynie A. K. poprzez wręczenie spisane własnoręcznie i podpisanego przez Uczestniczkę T. P. oświadczenia o następującej treści:

"Przepraszam Panią A. K. za to, że w kampanii wyborczej przed wyborami do Rady Miejskiej w M. rozpowszechniałam nieprawdziwe informacje o rzekomym skatowaniu syna Uczestniczki przez syna i męża Wnioskodawczynie, a także o rzekomym używaniu kłamstw, krzywoprzysięstwie w Sądzie Wnioskodawczynie A. K. oraz o rzekomym nieuszanowaniu przez nią prawdy".

3) zmianę pkt 5 postanowienia Sądu Okręgowego w Szczecinie I Wydział Cywilny z dnia 17.10.2018r. poprzez zasądzenie na rzecz Wnioskodawczynie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych bądź zestawienia kosztów.

II. zasądzenie od Uczestniczki T. P. kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Wnioskodawczynie w postępowaniu zażaleniowym według załączonego zestawienia.

Nadto „z ostrożności procesowej” na wypadek, gdyby Sąd nie przychylił się do żądania merytorycznego rozstrzygnięcia w sprawie, wniesiono o sprostowanie elementów nakazanego ogłoszenia zawartego w pkt 3 postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 17.10.2018r. w ten sposób, iż po sprostowaniu otrzyma ono treść :

"Przepraszam Panią A. K. za to, że w kampanii wyborczej przed wyborami do Rady Miejskiej w M. rozpowszechniałam nieprawdziwe informacje o rzekomym skatowaniu syna Uczestniczki przez syna i męża Wnioskodawczynie, a także o rzekomym używaniu kłamstw, krzywoprzysięstwie w Sądzie Wnioskodawczynie A. K. oraz o rzekomym nieuszanowaniu przez nią prawdy".

W uzasadnieniu zażalenia wskazano, że mimo poczynienia w uzasadnieniu postanowienia, ustaleń, że informacje rozpowszechniane przez uczestniczkę są nieprawdziwe, nakazana przez Sąd treść oświadczenia zawiera istotną sprzeczność (nie dająca się usunąć w ramach sprostowania tak zwanej oczywistej omyłki pisarskiej). Fragment sformułowania zawarty w wierszu 3 oświadczenia posługuje się sformułowaniem „nie są nieprawdziwe” a zatem zawiera podwójne przeczenie i w efekcie okazuje się, że treść oświadczenia jest odmienna nie tylko od żądanej przez Wnioskodawczynię we wniosku bowiem podwójne przeczenie daje w rezultacie sformułowanie tożsame z " są prawdziwe".

W ocenie Wnioskodawczyni pozostaje to w jawnej sprzeczności z rozstrzygnięciem zawartym w pkt 1 oraz 2 postanowienia Sądu z dnia 17.10.2018r. oraz zdaniem 1 w pkt 3 tegoż postanowienia, jak również nie odpowiada ustalonym faktom przez Sąd przytoczonym w uzasadnieniu Sądu oraz dokonanej tam ocenie prawnej, co w rezultacie narusza art. 316 k.p.c. w zw. z art. 361 k.p.c. poprzez naruszenie zasady orzekania według stanu istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy.

Twierdzi wnioskodawczyni, że w art. 111§1 Kodeksu wyborczego mowa jest o "informacjach nieprawdziwych" a nie takich, które " nie są nieprawdziwe" czyli w efekcie są "prawdziwe". Zatem w sformułowaniu oświadczenia nakazanego przez Sąd w efekcie niewłaściwie zastosowano ww. przepis.

Skarżąca kwestionuje też oddalenie wniosku o nakazanie przeproszenia poprzez przyjęcie przez Sąd, iż może ona skorzystać z ochrony prawnej przewidzianej w art. 23 i 24 Kodeksu cywilnego. Zdaniem skarżącej, w sytuacji gdy dobra osobiste Wnioskodawczyni zostały naruszone - ochrona wizerunku oraz godności albowiem Wnioskodawczyni nigdy nie wyrażała zgody Uczestniczce na posługiwanie się wizerunkiem Wnioskodawczyni w innym celu niż wynika to z prowadzonej kampanii wyborczej, a więc zamieszczanie wizerunku Wnioskodawczyni na koncie osobistym Uczestniczki w portalu społecznościowym F. z negatywnymi sformułowaniami pod adresem Wnioskodawczyni oraz rozpowszechnianie tego poprzez polubienie zamieszczonej przez Uczestniczkę publikacji przez jej syna, a tym samym automatyczne umieszczenie tej negatywnej publikacji na jego koncie i udostępnianie osobom stanowiącym grono znajomych syna Uczestniczki.

Wnioskodawczyni zaznaczyła też , że wniosku oraz piśmie precyzującym wniosek zaproponowała szczegółową treść nakazanego ogłoszenia, Sąd jednak pominął istotne elementy, bowiem Uczestniczka twierdziła że jej syn został skatowany przez syna i męża Wnioskodawczyni, którzy noszą to samo imię (M.), a co więcej Sąd przeinaczył treść żądanego ogłoszenia całkowicie wypaczając treść, bowiem umieszczenie wyrażenia "nie" przed wyrażeniem "są nieprawdziwe", a więc podwójna negacja powoduje, iż treść staje się odwrotna od oczekiwanej i żądanej przez Wnioskodawczynię.

Analizując termin wskazany przez Sąd do zamieszczenia nakazanego ogłoszenia skarżąca wyraziła pogląd, że został on w sposób nieuzasadniony skrócony do 24 godzin.

Swoje wnioski w zakresie kosztów postępowania uzasadniła skarżąca odwołując się do orzecznictwa Sądu Najwyższego i na tej podstawie twierząc w przypadku sprzeczności interesów stron ma zastosowanie zasada z art. 520 § 3 KPC, zatem sąd w tej sytuacji powinien włożyć na uczestnika, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone, obowiązek zwrotów kosztów postępowania poniesionych przez innego uczestnika, w przypadku gdy interesy uczestników są sprzeczne.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Przed odniesieniem się stanowiska skarżącej Sąd odwoławczy po dokonaniu własnej oceny materiału procesowego, stwierdza, że Sąd I instancji w sposób prawidłowy przeprowadził postępowanie dowodowe, a na podstawie przedstawionych przez strony dowodów i twierdzeń o faktach poczynił adekwatne do treści materiału procesowego ustalenia faktyczne. Podzielając te ustalenia, Sąd odwoławczy przyjmuje je za podstawę faktyczną własnego rozstrzygnięcia, nie znajdując potrzeby ponownego ich przytaczania w tej części uzasadnienia.

Trafnie też rekonstruuje Sąd Okręgowy podstawę prawną rozstrzygnięcia przywołując normę art. 111 cytowanej wyżej ustawy Kodeks wyborczy i dokonując oceny znaczenia publikacji informacji przez uczestniczkę na portalu internetowym przez pryzmat art. 105 tejże ustawy. Nie budzi też wątpliwości Sądu odwoławczego trafność kwalifikacji prawnej objętej wnioskiem publikacji jako agitacji wyborczej. Za taką musi być bowiem poczytana w obecnych realiach społecznych (przy uwzględnieniu niepodważalnego znaczenia komunikacji internetowej w tym komunikacji opartej o tzw. „portale społecznościowe”, dla kształtowania opinii publicznej) również enuncjacja na portalu internetowym, adresowana w istocie do nieograniczonego kręgu odbiorców (dostępna publicznie), zawierająca nieprawdziwy opis zdarzeń, wpływających na publiczną ocenę osoby kandydującej w wyborach.

Z treści publikacji uczestniczki wynika przy tym jednoznacznie, że umieszczała swoją wypowiedź w ramach kampanii wyborczej (na co wskazuje posłużenie się fotografią plakatu wyborczego wnioskodawczyni i odwołanie się w treści wypowiedzi do faktu kandydowania przez wnioskodawczynię w wyborach, czy wreszcie końcowy fragment wypowiedzi internetowej zawierający w swojej treści w istocie ocenę moralną kandydatki, popartą swoistym apelem do kandydata na burmistrza negującym walor współdziałania przezeń z wnioskodawczynią w ramach jednego ugrupowania wyborczego. Niewątpliwie wypowiedź ta miała na celu dewaluację osoby wnioskodawczyni jako kandydatki w wyborach i odstręczenie potencjalnych wyborców od oddawania głosu na tą kandydaturę.

Nie budzi też wątpliwości dokonana przez Sąd Okręgowy w świetle materiału procesowego ocena prawna faktów przytaczanych przez strony, prowadząca do wniosku, że uczestniczka nie potrafiła wykazać w niniejszej sprawie, by fakty przytaczane przez nią w ramach publikacji na tzw. portalu społecznościowym były prawdziwe.

Odnosząc się w tym kontekście do stanowiska skarżącej za uzasadnione należy przyjąć te zarzuty, które sprowadzają się do uwypuklenia wadliwości redakcji orzeczenia jeśli chodzi o zakres informacji podlegających sprostowaniu (poprzestania w punkcie trzecim na nakazaniu uczestniczce sprostowania nieprawdziwych informacji dotyczących rzekomego skatowania jej syna przez syna wnioskodawczyni i pominięcia wniosku o nakazanie sprostowania fałszywej, w ocenie Sądu Okręgowego, informacji o takim samym zachowaniu męża wnioskodawczyni.

Z uzasadnienia orzeczenia Sądu I instancji nie wynikają żadne okoliczności, które nakazywały różnicowanie oceny prawnej wypowiedzi uczestniczki dotyczącej syna wnioskodawczyni i analogicznej treściowo (zawartej w tym samym zdaniu) wypowiedzi odnoszącej się do jej męża. Wywody Sądu Okręgowego nie zawierają też żadnego argumentu, który wskazywałby na to, że intencją Sądu było dokonanie takiego zróżnicowania. Przyjąć więc należy, że zaniechanie uwzględnienia w pkt. 3 zaskarżonego postanowienia żądania nakazania uczestniczce złożenia oświadczenia o nieprawdziwości zawartych w inkryminowanej we wniosku publikacji informacji o zachowaniu się męża wnioskodawczyni, wynika wyłącznie z niedostrzeżenia rozszerzenia wniosku w tym zakresie dokonanego pismem z dnia 17.10.2018 (k. 25 akt). Wobec tego należało w tej części skorygować zaskarżone postanowienie.

Jako oczywiście uzasadnione uznać należy też zażalenie w części kwestionującej poprawność użytego w punkcie 3. postanowienia Sadu Okręgowego zwrotu „nie są nieprawdziwe”. Biorąc bowiem pod uwagę treść rozstrzygnięć zawartych w pkt. 1 i 2. orzeczenia Sądu Okręgowego, (a zwłaszcza wywody uzasadnienia wyjaśniające przyczynę uznania opisanych we wniosku twierdzeń uczestniczki za sprzeczne z prawdą), stwierdzić należy, że użyte w sentencji sformułowanie pozostaje niewątpliwie niespójne logicznie ze stanowiskiem Sądu I instancji i przyjętym rozstrzygnięciem sprawy. Jako takie zdaje się stanowić wyraz jedynie omyłki na etapie redagowania sentencji.

Z uwagi jednak na to, że sformułowanie to jest istotnym elementem orzeczenia co do istoty sporu, Sąd odwoławczy uwzględnił argumentację skarżącej co do konieczności merytorycznej zmiany zaskarżonego postanowienia (nie poprzestał jedynie na jego sprostowaniu na podstawie art. 350 §3 k.p.c. w zw. z art. 13 §2 k.p.c.).

Odmienne ocenić należało zarzuty skarżącej dotyczące rozstrzygnięcia Sadu Okręgowego o żądaniu przeproszenia. Wprawdzie Kodeks wyborczy uprawnia do formowania tego rodzaju żądań, to jednak przy ocenie ich zasadności należy mieć na względzie cel tej regulacji.

Celem normy art. 111 Kodeksu wyborczego jest zapobieganie opierania dyskursu publicznego w sytuacjach szczególnych, (związanych z dynamicznym charakterem procesów kształtowania decyzji wyborczych w okresie bezpośrednio poprzedzającym akt elekcyjny) o informacje nierzetelne, niemające pokrycia w faktach lub manipulujące faktami w celu zdeprecjonowania w opinii publicznej przeciwników politycznych (lub ich stanowiska w kwestiach istotnych dla głosujących). Norma ta i wynikające z niej uprawnienia strony mają więc służyć zabezpieczeniu interesu publicznego i wartości, jaką jest swobodny akt wyborczy oparty o rzetelne informacje publiczne o kandydatach. W szczególności tzw. „tryb wyborczy” nie może „zastępować” regulacji Kodeksu cywilnego dotyczących ochrony dóbr osobistych (na co wskazuje wprost norma art. 113 ustawy Kodeks wyborczy).

Konieczność dokonywania oceny prawnej regulacji ocena prawna żądania opartego o art. 111 §1 pkt. 5) Kodeksu wyborczego w kontekście przedstawionego celu tej ustawy, wymaga zatem od wnioskodawcy wykazania, że nakazanie przeproszenia jest niezbędne dla odwrócenia skutków kwestionowanej wypowiedzi w (chronionym art. 111 Kodeksu wyborczego) procesie kształtowania i podejmowania decyzji wyborczych.

Dla uwzględnienia żądania nakazania przeproszenia wymagać zatem należy, by wykazano, że przeproszenie celowe i niezbędne dla odwrócenia następstw naruszenia prawa w procesie wyborczym (np. z uwagi na wagę naruszeń dla procesu podejmowania decyzji wyborczych, znaczenie wypowiedzi lub jej autora dla kształtowania opinii publicznej, czy stopień naruszenia prawa). Żądanie oparte o normę art. 11 §1 pkt. 5) kodeksu wyborczego nie może być więc uzasadniane wyłącznie faktem naruszenia dobra osobistego, lecz musi być relatywizowane do przebiegu kampanii wyborczej (zawierać nadto odwołanie się do skutków tego naruszenia dla procesu wyborczego np. dla postrzegania kandydata przez osoby dokonujące aktu elekcyjnego i wskazywać na niezbędność przeproszenia dla usunięcia tychże skutków).

W niniejszej sprawie takiego wyводу nie przedstawiono ani przed Sądem I instancji ani też w zażaleniu. Sąd odwoławczy nie znajduje zatem żadnych podstaw do tego, by odmiennie niż uczynił to Sąd Okręgowy ocenić żądanie nakazania przeproszenia. Stąd też w tej części orzeczono o oddaleniu zażalenia (pkt. II sentencji).

Bezasadnie też skarżąca zarzuca błędne określenie w zaskarżonym orzeczeniu daty wykonania obowiązku na około 24 godziny od daty wydania orzeczenia. Zgodnie z art. 111 §4 publikacja sprostowania odpowiedzi lub przeprosin następuje najpóźniej w ciągu 48 godzin. Zatem Sąd Okręgowy orzekając o skróceniu tego terminu z uwagi na zbliżającą się datę wyborów i działając w celu zapewnienia efektywności udzielanej ochrony prawnej (usunięcia danych nieprawdziwych przed tą datą) nie naruszył prawa. Tym niemniej z uwagi na dezaktualizację daty wskazanej przez Sąd w wyniku wniesienia zażalenia przez wnioskodawczynię Sąd odwoławczy biorąc pod uwagę stan sprawy z chwili orzekania (art. 316 k.p.c.) i wnioski zażalenia, zmienił także tą część rozstrzygnięcia określając datę spełnienia obowiązku zgodnie z treścią ustawy. Brak jest przy tym podstaw by datę tą określać zgodnie z żądaniem skarżącej na dzień orzekania przez Sąd Apelacyjny. Termin 48 godzin liczony być musi od daty wydania orzeczenia wykonalnego (art. 111 § 4 Kodeksu wyborczego).

Sąd Apelacyjny podziela natomiast zastrzeżenia skarżącej dotyczące rozstrzygnięcia o kosztach postępowania. Sąd rozpoznaje żądania oparte o normę art. 111 §1 Kodeksu wyborczego w trybie nieprocesowym (art. 111 §2 Kodeksu wyborczego). Zatem orzeczenie o kosztach zapada przy zastosowaniu art. 520 k.p.c. Jednakże, co także nie może budzić wątpliwości z uwagi na specyfikę dochodzonej ochrony prawnej, interesy uczestników tego postępowania są zazwyczaj sprzeczne. Zatem rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zapadać powinno co do zasady na podstawie art. 520 §3 k.p.c. (a nie na podstawie przywołanego przez Sąd ogólnego uregulowania zawartego w art. 520 §1 k.p.c.). W niniejszej sprawie zastosowania art. 520 §3 k.p.c. jest uzasadnione zwłaszcza, jeśli wziąć pod uwagę dostrzeżoną przez Sąd Okręgowy i uczynioną argumentem dla orzeczenia o kosztach w ustnych zasadniczych motywach rozstrzygnięcia, postawę uczestniczki prezentowaną w toku postępowania przed Sądem I instancji, manifestującej wolę odrzucenia jakiegokolwiek możliwości ugodowego rozwiązania sporu, trwającej przy swoim stanowisku i domagającej się oddalenia wniosku w całości. Jeśli tak to w ocenie Sądu odwoławczego trafnie argumentuje skarżąca, że uczestniczka powinna zostać uznana za ponoszącą odpowiedzialność za koszty postępowania. W sytuacji gdy twierdzenia wnioskodawczyni

co do naruszenia art. 111 Kodeksu wyborczego zostały uznane za uzasadnione i co do zasadniczych żądań uwzględnione Sąd uznał, że uczestniczka winna ponieść całość kosztów należnych wnioskodawczyni.

Sąd nie znalazł natomiast podstaw do tego, by uwzględnić dalsze koszty wynikające z zestawienia dołączonego do zażalenia. Pełnomocnik nie wskazuje na to, jakie koszty składają się na dochodzone wydatki (wymienione w piśmie koszty „napisania” wniosku i zażalenia, koszty materiałów biurowych i dojazdu na rozprawę, czas rozprawy i oczekiwania na ogłoszenie). Poszczególne pozycje związane z wykonywaniem powinności zawodowych (pisemne przedstawienie stanowiska stron, udział w rozprawie czy też oczekiwanie na ogłoszenie orzeczenia) mieszczą się zresztą w kosztach wynagrodzenia za czynności radcy prawnego (art. 98 §3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c.). Z kolei co do innych pozycji swojego zestawienia, mogących być kwalifikowanymi jako wydatki pełnomocnika w rozumieniu art. 98 §3 k.p.c. (koszty dojazdu czy też koszty materiałów biurowych) pełnomocnik nie wskazuje na żadne wyliczenia, które pozwalałyby na weryfikację złożonych żądań.

W rezultacie Sąd uznał, że uczestniczka powinna na podstawie art. 520 §3 k.p.c. zwrócić wnioskodawczyni koszty postępowania. Na koszty te składa się wynagrodzenie pełnomocnika procesowego ustalone na podstawie § 8 ust. 1 pkt. 3) w zw. z §15 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2018 roku, poz. 265).

Z przedstawionych przyczyn stosując normę art. 386 §1 k.p.c. i 397 §2 k.p.c. w zw. z art. 13 §2 k.p.c. i art. 111 ust. 2 ustawy Kodeks wyborczy.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie art. 520 §3 k.p.c. w zw. z § 8 ust. 3 i §10 ust. 2 pkt. 2 cytowanego wyżej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. Co do kosztów przekraczających wynagrodzenie (wydatków) aktualne pozostaje stanowisko co do braku podstaw do ich uwzględnienia przedstawione przy ocenie żądania zasądzenia kosztów za postępowanie przed Sądem I instancji.

Krzysztof Górski Edyta Buczkowska-Żuk Halina Zarzeczna